

АФІКСАЛЬНИЙ ІМЕННИКОВИЙ СЛОВОТВІР В УКРАЇНСЬКИХ ГОВІРКАХ ЗАКАРПАТТЯ ЯК ПРЕДМЕТ НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія. Соціальні комунікації. Випуск 23.

УДК 398.1(477.87)

Фанта О.В. Афіксальний іменниковий словотвір в українських говірках Закарпаття як предмет наукового дослідження; 15 стор.; кількість бібліографічних джерел – 58; мова українська.

Анотація. У статті зроблено огляд наукової літератури із іменникового словотвору української мови взагалі та її діалектів зокрема у зв'язку із дослідженням автора афіксального словотвору іменників у говорах Закарпатської області. Висвітлюються питання, пов'язані із збором фактичного матеріалу у говірках, метою та завданнями його наукового вивчення.

Ключові слова: афіксальний словотвір іменників, українські говірки Закарпатської області.

Summary. The article reviewed the scientific literature on noun creation of words of the Ukrainian language and its local dialects, particularly in connection with the author's investigation of noun affixation derivation in the patois of Transcarpathian region. The issues associated with the collection of factual material in the patois, the object and objectives of its scientific learning are also highlighted.

Key words: affixation derivation of nouns, the Ukrainian patois of the Transcarpathian region.

Поняття словотвору в мовознавстві розглядається в двох значеннях – у широкому і у вузькому. У широкому значенні – це розділ мовознавства, що вивчає будову і творення нових слів (дериватологія). Вузьке розуміння терміну словотвір – це творення похідних простих та складних слів за дериваційними правилами та словотвірними типами (деривація) [35, с. 3; 26, с. 646–648]. Як окрема галузь мовознавства словотвір почав вивчатися відносно недавно. Перші загальні праці із словотвору почали з'являтися десь у середині 40-х рр. ХХ ст., а становлення його як самостійної лінгвістичної дисципліни припадає на кінець 60-х рр. Стрімкого розвитку спочатку набув російський словотвір. Це праці Г.О.Винокура, В.В.Виноградова, О.А.Земської, О.С.Кубрякової, В.М.Немченка, О.М.Тихонова та ін. В.В.Виноградов уже в цей час указував на тісний взаємозв'язок словотвору із лексикологією, з одного боку, та з граматику з іншого [11, с. 166–220].

У кінці 60–70-х рр. словотвір вивчався в трьох напрямках: 1) синтаксичний, коли семантику і структури слів різних типів намагалися об'єднати за допомогою різних синтаксичних конструкцій; 2) ономазіологічний, коли словотвір вивчався з точки зору ономазіології; 3) функціонально-семантичний, який об'єднував два попередні напрями, основними вважалися проблеми, пов'язані із семантикою, а також утворення нових слів у мові [32, с. 467–469].

Головним напрямом у дослідженні українського словотвору був структурно-семантичний, який ішов «від змісту мовних одиниць до їхніх форм» [25, с. 641]. Представниками цього спрямування стали І. Ковалик, Я. Закревська, Т. Панько, В. Горпинич, К. Городенська, Н. Клименко, П. Білоусенко та ін. У кінці 70-х рр. на зміну структурно-семантичному напрямку прийшов морфологічний, при якому вивчення творення слів ішло «від форми мовних одиниць до їхнього змісту» Об'єднання цих двох напрямів породило необ-

хідність укладання словотвірних словників української мови [іб., с. 641].

Таку неоднозначність думок і підходів О.С.Кубрякова пов'язувала із рядом труднощів, які постали при вивченні словотвору, а саме: 1) тісний зв'язок словотвору із іншими рівнями мови – фонетикою, морфологією, синтаксисом, граматику; 2) неможливість проведення чіткої межі між словотворенням та словозміною; 3) нечіткість думок у розрізненні понять синхронії та діахронії; 4) велика кількість термінів – від морфеми до словотвірних категорій; 5) різноманітність самих функцій словотвору [32, с. 467–469]. Недостатня вивченість словотвору пов'язана ще й з тим, що довгий час «питання словотвору розглядалися в межах морфології або лексикології, а в працях лінгвістів ХІХ ст. словотвір розчинився в етимології» [51, с. 5]. Як писав В.В. Виноградов, свого часу відомий мовознавець О.О.Шахматов вагався з приводу того, куди включити словотвір. Спочатку він схилився до думки, що словотвір необхідно розглядати в межах граматики – поряд із морфологією, синтаксисом та семасіологією. А вже згодом, у праці «Синтаксис російського язика» (1941) вважав, що словотвір все-таки треба розглядати окремо від граматики та лексикології, хоча з ними він тісно пов'язаний [11, с. 170].

Унаслідок такої невизначеності довгий час словотвір майже ототожнювався, зливався з морфологією. Всі зміни, які з'являлися в слові, в першу чергу розглядалися в частинах мови, а поняття словозміна і словотвір майже не розрізнялися. Особливо яскраво такий погляд представлений у спостереженнях російських мовознавців Л.В.Щерби, Д.М.Ушакова, В.О.Богородицького.

Проблемами словотвору української мови вже займався О.О.Потебня, який досить широко вивчав питання словотвірної семантики і приписував йому (словотвору) чи не одне з головних значень. Він був прихильником системності як у мові взагалі, так і у словотворі зокрема. Його думка зводилася

до того, що із зміною граматичних категорій «неминуче змінюється і те ціле, в якому вони виникають і змінюються», відповідно зміни відбуваються і в самому реченні [11, с. 186–187; 28, с. 5; 48, с. 43–51].

Розробкою теоретичних питань словотвору у ХХ ст. займався ряд мовознавців, серед них І.І.Ковалик, С.П.Бевзенко, В.О.Горпинич, А.П.Грищенко, Л.Л.Гумецька, Т.М.Возний, Я.В.Закревська, Н.Ф.Клименко, Є.А.Карпіловська, П.І.Білоусенко та ін. Така кількість дослідників сприяла появі ряду статей, монографій, окремих досліджень із діалектного словотвору, а також засвідчила формування нового погляду на словотвір як самостійну сферу мовознавства, відокремлену як від морфології, так і від лексикології. Формується думка, що «і чисто морфологічний, і чисто лексикологічний підходи до словотвору є обмеженими». Віднесеність словотвору до певної категорії мовознавства взагалі обмежує використання різних методів вивчення словотвору. Але попри все, у словотворі необхідно вбачати взаємодію двох рівнів – морфологічного та лексичного [7, с. 6.].

Можна стверджувати, що саме І.І.Ковалик заклав основи української словотвірної школи. Він розпочав свою наукову роботу на сторінках журналу «Рідна мова», будучи ще молодим магістром [44, с. 2]. Автор у своїх працях розглядав словотвір як певну систему, розробляв ряд теоретичних питань, намагався простежити взаємозв'язки словотвору з лінгвогеографією. Мова взагалі суцільна система, в якій всі складові та елементи перебувають у постійному безперервному взаємозв'язку. У структурі мови як системи І.І.Ковалик убачав єдності різномірних елементів – від найменших до найбільших (фонетичних, граматичних, словотворчих, лексичних, фразеологічних). Єдність таких елементів і створює будову мови. А до складу системи словотвору входить сукупність усіх способів творення слів [28, с. 8–10]. Особливої уваги заслуговує його «розробка метамови словотвору і приведення в єдину ієрархічну, логічно послідовну систему словотворчих термінів» [52, с. 33]. Ця ієрархічна залежність простежується в нього, наприклад, у таких взаємопов'язаних термінах як спосіб словотвору, словотвірний тип, словотвірна форма та словотвірне значення. Найбільш загальною, на його думку, є категорія способу словотвору, якій підпорядковується словотвірний тип, а словотвірний тип, у свою чергу, становить єдність словотвірної форми та словотвірного значення [28, с. 12–16; 36 с. 16]. Розробку питань словотвору, визнання його як самостійної галузі чи невизнання автор убачав тільки у широкому вивченні «системи словотвору слов'янських мов» [3, с. 3–4]. На його думку, достатня вивченість системи словотвірних гнізд дасть можливість виявити всі кореневі морфеми української мови, визначити їх продуктивність, типи словотвірної сполучуваності коренів із певними типами афіксальних морфем, з'ясувати використання певного кореня у морфемній структурі всіх частин мови. І.І.Ковалик вважав, що саме коренева морфема є необхідною частиною слова, поряд з тим афіксальні морфе-

ми (префіксальні, суфіксальні та інфіксальні) не обов'язкові [28, с. 17; 44, с. 3–4].

Не можна оминати ще й той факт, що основні поняття і терміни, які сьогодні використовуються у словотворі, утвердилися у розумінні їх І.І.Коваликом. Він уважав, що термін *дериватема* може стати в один ряд із термінами *фонема*, *морфема*, *лексема* та ін. [36, с. 17]. А одним із основних понять словотвору, на думку, І.І.Ковалика, є словотвірний тип (до нього основним елементом словотвірної системи вважався афікс). Словотвірний тип повинен включати в себе єдність трьох складових: 1) лексико-семантична єдність, 2) лексико-граматичний характер твірної основи, 3) афіксальна частина [6, с. 8]. За підрахунками дослідників, українська мова налічує близько 200 словотвірних типів, які у свою чергу діляться на високопродуктивні, малопродуктивні та непродуктивні [27, с. 645].

П. І. Білоусенко стверджував, що словотворення необхідно розглядати у двох аспектах: 1) способи творення нових слів («як можна робити нові слова» – Л.В.Щерба) і 2) дослідження попередньо створених слів («як зроблені нові слова» – М.М.Шанський) [6, с.14–15].

На сьогодні вивчення словотвору української мови досить добре представлено у ряді монографій, підручників, словників. Важливим досягненням словотвору в останні десятиліття стала поява в 1999 році навчального посібника В.О.Горпинича «Сучасна українська літературна мова: Морфеміка. Словотвір. Морфологія» [14]. Потреба в такій праці виникла вже досить давно, «оскільки в підручниках морфеміка і словотвір викладалися надто фрагментарно і спрощено, без заглиблення в теорію, а про словотвірну морфологію не було й згадки» [ib., с. 3]. Новим у вивченні словотвору є дослідження Є.А.Карпіловської, в якому вона говорить про так звану суфіксальну граматику і розглядає її як «підрозділ морфемної граматики – необхідного складника функціональної граматики сучасної української мови в цілому» [22, с.7]. У цій праці розглядаються принципи та способи організації морфем у структурі слова, а також їх пристосування одне до одного. Ще в 1969 році Ж.Ж.Варбот писала, що необхідно звернути увагу на проблему вивчення фонологічної структури морфем у зв'язку із словотвірними функціями [9, с. 5].

Важливим завданням мовознавців є вивчення діалектного словотвору української мови. Саме дослідження діалектного словотвору поряд із словотвором сучасної української літературної мови допомагає створити загальну картину дериваційної системи цієї мови. Узагальнюючої всеохоплюючої праці з українського діалектного словотвору до цього часу немає, в основному досліджуються деякі словотвірні явища, вивчено словотвір окремих діалектів. Я.В.Закревська пов'язувала це із такими моментами, як «складність самого об'єкта дослідження, нерозробленість методів вивчення словотвору», поки що, на її думку, спостерігається «різне розуміння зв'язків словотвору з іншими дисциплінами, недостатня кількість фактично-

го матеріалу» [18, с. 8]. До «підводних каменів» вивчення словотвору належить інколи не досить чітке розуміння синхронічного та діахронічного аспектів. Як вважає Є.А.Карпіловська, потрібно чітко «встановлювати походження і розвиток структури кожного окремого слова, констатувати первинність одних слів і вторинність інших» [22, с. 8]. Але при цьому слід пам'ятати, що поняття синхронії та діахронії мають в основному пізнавальний характер і належать до методології лінгвістичних досліджень. На мову ці явища можуть бути перенесені тільки умовно, бо мова таке явище, яке перебуває у безперервному розвитку. Незважаючи на недостатню вивченість словотвору в українській діалектології, вже зараз можна зробити певні висновки про те, які словотвірні засоби найбільш поширені, на якій території і які словотвірні типи вони утворюють. С.П.Бевзенко вважав, що вже виконані дослідження дають нам можливість говорити в першу чергу, «про різновиди діалектних відмінностей, їх типи у словотворенні», а також «встановивши, хоча б приблизно ареали окремих діалектних словотвірних структур, визначити взаємовідносини між основними словотвірними групами української мови» [4, с. 69].

Серед відмінностей у словотворі української мови С. П. Бевзенко виділяв «фонетико-словотвірний різновид», виникнення якого пов'язане із зміною фонетичного вигляду словотвірних морфем. Другий різновид пов'язаний із різною продуктивністю словотвірних моделей у тих чи інших діалектах. І третій полягає у тому, що існують словотвірні структури, які притаманні тільки певній частині діалектів, а решті говорів загалом літературній мові вони не властиві [ib., с. 69]. Виокремивши такі різновиди, автор мав рацію, бо дуже часто в різних діалектах одні словотвірні типи високопродуктивні, а поряд з тим в іншій діалектній групі певний словотвірний тип взагалі не представлений.

Український діалектний словотвір в останні десятиліття став об'єктом вивчення ряду дослідників, таких як В. В. Німчук (закарпатські верхньонадборжавські говірки) [37], К. М. Лук'янюк (буковинські говірки) [33], З. С. Сікорська (українські говірки південно-східного мовного порубіжжя) [49; 50], О. Т. Захарків (бойківський діалект) [20], Л. Г. Яропуд (західноpodільський говір) [58], Г. В. Шумицька (північнолемківські говірки) [57], Л. В. Дика (говірки полісько-середньонаддніпряньського порубіжжя) [16], Г. Л. Аркушин (західноpodільський діалект) [1; 2] та ін.

Поодинокі дослідження із діалектного словотвору представлені у статтях С. П. Бевзенка (словотворчі відмінності українських діалектів) [4], І. І. Ковалика (іменниковий словотвір у говірці села Бітлі) [29], В. Ф. Покальчука (суфіксальний словотвір іменників у надсянських говірках) [45], Г. Ф. Шила (іменниковий словотвір у говорах басейну верхнього Дністра і верхньої Прип'яті) [56] та ін.

Інформацію про окремі діалектні словотвірні явища можна почерпнути з Атласу української мови [3], головною метою якого є картографування лексичних одиниць, але нерідко картографу-

ються і словотвірні явища. У I томі Атласу це, наприклад, карти 161–165, 167–174 та ін. У III томі це карти 30–37 та ін. Тут скартографовано такі явища, як «Суфікси іменника *вулик*», «Суфікси іменника *цебер*», «Суфікси іменника *огудиння*» та ін. Найцікавішим для нас є другий том, позаяк тут представлено поширення діалектних явищ і на території Закарпатської області. Це карти 136–146, де представлено такі явища, як «Суфікси іменника *коваль*», «Суфікси іменника *горобець*», «Суфікси іменника *копач*», «Суфікси іменника *щавель*», «Морфемна структура іменника *бияк*» та ін., карти 146–160 та ряд ін., де представлено суфікси іменників назв листя картоплі, моркви, гороху; назв поля з-під льону, картоплі, кукурудзи; з-під гречки, проса та ін. [3, т. 2]. Окремі словотвірні явища закарпатських та гуцульських говірок наявні в «Лінгвістичному атласі українських народних говорів Закарпатської області УРСР (України)» Й.О.Дзєндзелівського (Ужгород, 1958–1993. – Ч. I–III).

Особливо важливим досягненням у вивченні діалектного словотвору є монографія Г.Л.Аркушина «Іменний словотвір західноpodільського говору», де автор представив усі форманти, за допомогою яких утворюються слова іменних частин мови, об'єднав їх у певні словотвірні типи, чітко розрізнув мотивоване та мотивуюче слово. Г.Аркушин, дослідивши як стан словотвору взагалі, так і окремі явища діалектного словотвору, дійшов висновку, що основним завданням українських дериватологів є «створення повних локальних описів окремих діалектів», а на основі таких описів визначення головних словотвірних моделей та типів. Завершенням дослідження діалектного словотвору повинен стати, на його думку, повний перелік та детальний опис словотворчих засобів, словотвірних моделей та типів [1, с. 13]. І тільки таке детальне словотвірне вивчення окремих діалектних зон дасть можливість представити повну словотвірну картину у взаємозв'язку із словотвором сучасної української літературної мови.

Найкраще досліджений на сьогодні іменниковий словотвір, як узагалі в системі українського словотворення так і окремих діалектних явищ української мови. Це пов'язано в першу чергу з тим, що іменники – це основна частина мови, вона є своєрідною, її словотвірні явища відмінні від словотвірних явищ інших частин мови, іменник є найбагатшим класом слів. Як зауважує З.О.Валух, «іменник як центральна частина мови становить ядро дериваційної бази української мови» [8, с. 3]. Найбільш продуктивним способом словотворення є афіксальний, близько 85% слів української мови утворюються саме цим способом [23, с. 38; 5, с. 104,]. Але при творенні різних частин мови переважає один із різновидів. Наприклад, при творенні іменника переважає суфіксальний спосіб, префіксація домінує у віддієслівних іменників, а саме віддієслівних утворень в українській мові найбільше. Пов'язано це з тим, що найбільший словотвірний потенціал саме у дієслів [26, с. 647–648; 38, с. 58–65]. Але поряд з тим префіксація іменників частіше супроводжу-

ється суфіксацією. Власне префіксація іменників в українській мові – це поодинокі випадки. Найменше у творенні іменника використовуються такі способи словотворення, як морфолого-синтаксичний та субстантивация (перехід слів інших частин мови до іменників) [5, с. 104].

Історія афіксального словотвору іменника на сьогодні досліджена фрагментарно. Немає загального переліку афіксів, які функціонували на різних етапах розвитку української мови [6, с. 3]. Цікавим дослідженням із афіксального словотвору є праці Н.Ф.Клименко, в яких вона намагається пояснити творення нових слів, а особливо приєднання одних морфем до інших [24, с. 10].

Сказане вище зумовило те, що в основу нашого дослідження покладено лише афіксальний словотвір, а такі способи словотвору, як складання, лексикалізація грамаптичних форм, семантичне розщеплення слова, аббревіація, залишилися поза нашою увагою.

Для нашого дослідження важливий науковий інтерес становлять праці із проблем слов'янського (і праслов'янського) іменникового словотвору (Ж. Ж. Варбот [9], П. У. Сцяцько [54], М. А. Павленко [41; 42] та ін.).

Щодо стану дослідження говірок Закарпатської області, то найкраще вивчена їх лексика. Цій темі присвячено ряд праць таких науковців, як Й.О.Дзендзелівський, П.П.Чучка, П.М.Лизанець, І.В.Сабадош, О.Ф.Миголинець, О.Д.Пискач та ін.

Найповніше словотвір частини закарпатських говірок представлений у працях В.В.Німчука. Основну увагу автор сконцентрував на словотворі іменних частин мови у верхньонадборжавських говірках. Для нас становить особливий інтерес його праця «Спостереження над словотвором іменника в говірці села Довге, Іршавського району (Суфіксація)» [40]; див. ще [37; 39]. Крім того, питання іменникового словотвору окремих закарпатських говірок розглядаються в дослідженнях таких науковців, як В.І.Добощ (говірки долини р. Тур'ї) [17], І.Д.Пагиря (говірки західної Мукачівщини) [43], П.М.Лизанець (говірки Затисся Виноградівського району) [21, с. 87–102], І.І.Фекета [55], В.Волкай [13] (закарпатські говірки) та ін.

Предметом нашого дослідження є афіксальний словотвір іменника в українських говірках Закарпатської області. Для збору фактичного матеріалу необхідно було створити спеціальну програму. Ще в 1961 році І. І. Ковалик закликав «приступити до складання спеціальної програми-питальника (загальномовного і обласних) для збирання відповідного мовнодіалектного матеріалу з питань словотвору в межах української мови, а то й у загальнослов'янському масштабі» [31, с. 35].

Література

1. Аркушин Г.Л. Іменний словотвір західнополіського говору: Монографія. – Луцьк: Вежа, 2004. – 764 с.
2. Аркушин Г.Л. Іменний словотвір західнополіського говору: Автореф. дис. ... докт. філол. наук. – К., 2005. – 45 с.
3. Атлас української мови: У 3 т. – К.: Наук. думка, 1984–2001. – Т. 1–3.
4. Бевзенко С.П. До характеристики відмінностей у словотворі української діалектної мови // Мо-

На жаль, досі жодного повнокровного питальника з українського діалектного словотворення не опубліковано. Найвні лише невеликі розділи в Програмі для збирання матеріалів до Діалектологічного атласа української мови (К., 1949. – С. 42–45; всього 19 питань) та програмах для збирання матеріалів до регіональних лінгвістичних атласів української мови (див., зокрема, Програму для збирання матеріалів до Діалектологічного атласа українських говорів Закарпатської області УРСР. – Ужгород, 1960. Тут словотвору іменника присвячено 61 питання – С. 64–67 [46; 47]). Спочатку ми розробили програму, яка містила 678 запитань. Згодом, після апробації її у чотирьох населених пунктах, вона поповнилася ще 214 питаннями. В основу програми лягли зазначені вище 2 програми, «Програма для збирання матеріалів до Лексичного атласу української мови» Й. О. Дзендзелівського (2-е вид. – К., 1987), була використана монографія Г. Л. Аркушина «Іменний словотвір західнополіського говору» [15; 1] та власні спостереження. Але неможливо укласти такого питальника, що охопив би всю сферу людської діяльності, живу та неживу природу. Значно поповнився фактичний матеріал унаслідок використання записаних нами текстів на диктофон (близько 64 години записів). Крім використання цих записів як важливого джерела фактичного матеріалу при написанні тексту дисертації, вони будуть реалізовані також як додатки до нашої наукової роботи. Фактичний матеріал ми записали особисто експедиційним методом у 51 населеному пункті.

Метою роботи є дослідити афіксальний словотвір іменника в говірках Закарпаття, виявити найтипівіші словотвірні засоби, простежити продуктивність словотвірних типів.

Завданнями нашого дослідження є якомога повніший збір фактичного матеріалу і його аналіз в синхронічному аспекті з використанням описового, як основного, лінгвогеографічного, зіставного та статистичного методів дослідження із залученням по можливості фактів історії української мови. Попереднє ознайомлення із зібраним у говірках матеріалом дає підстави сподіватися на створення лінгвістичних карт, присвячених словотворенню іменника в закарпатських та частині гуцульських говірок на території Рахівського району Закарпатської області.

Практичне значення нашого дослідження полягає в тому, що в науковий обіг буде введено новий діалектний матеріал, який може бути використаний при укладанні реєстру словотвірних засобів, словотвірних моделей і типів українських говорів Закарпаття, а також для створення словника закарпатських говірок і зведеного словника українських говорів.

- вознавство. – 1975. – № 3. – С. 63–73.
5. Бевзенко С.П. Исторична морфологія української мови. Нариси із словозміни та словотвору. – 1960. – 415 с.
 6. Білоусенко П.І. Історія суфіксальної системи українського іменника. – К., 1993. – 214 с.
 7. Вакарюк Л.О., Панцьо С.Є. Українська мова: Морфеміка і словотвір: Навч. посібник / 2-е вид., переробл. і доп. – Тернопіль, 2010. – 200 с.
 8. Валюх З.О. Типологія словотвірних парадигм іменника в українській мові: Автореф. дис. ... докт. філол. наук. – К., 2006. – 24 с.
 9. Варбот Ж.Ж. Древнерусское именное словообразование. – М: Наука, 1969. – 232 с.
 10. Виноградов В.В. Вопросы современного русского словообразования // Избранные труды: Исследования по русской грамматике. – М., Наука, 1975. – С. 155–165.
 11. Виноградов В.В. Слообразование и его отношение к грамматике и лексикологии (на матер. русск. и родственных языков) // Там само. – С. 166–220.
 12. Винокур Г.О. История русского литературного языка / Общ. ред. С. Г. Бархударова. – М., 2010. – 184 с.
 13. Волкай В. До вивчення іменникового словотвору в закарпатському діалекті // Науковий вісник Ужгородського університету: Серія «Філологія». – Ужгород, 2004. – Вип. 9. – С. 27–29.
 14. Горпинич В.О. Сучасна українська літературна мова. Морфеміка. Словотвір. Морфонологія: Навч. посіб. – К., 1999. – 207 с.
 15. Дзедзелівський Й.О. Програма для збирання матеріалів до Лексичного атласу української мови. – 2-е вид. – К., 1987. – 300 с.
 16. Дика Л.В. Суфіксальний словотвір іменника в говірках полісько-середньонадніпрянського порубіжжя: Автореф. дис. ... канд. філол. наук. – К., 2003. – 19 с.
 17. Добош В.І. Із словотвору іменників говірок долини р.Тур'ї Закарпатської області // Доповіді та повідомлення Ужгородського університету. Серія філологічна. – 1958. – № 2. – С. 78–80.
 18. Закревська Я.В. Нариси з діалектного словотвору в ареальному аспекті. – К., 1976. – 164 с.
 19. Закревская Я.В. Украинское диалектное словообразование в ареальном аспекте: (субстантивная суффиксация): Автореф. дис. ... докт. філол. наук. – Львов, 1984. – 55 с.
 20. Захарків А.Т. Словообразование имен существительных бойковского диалекта (названия носителя процессуального признака): Автореф. дис. ... канд. филол. наук. – Ужгород, 1981. – 26 с.
 21. Лизанець П.М. Українські південнокарпатські говірки Затися Виноградівського району Закарпатської області – Ужгород, 2008. – 440 с. (про іменниковий словотвір на с. 87–102).
 22. Карпіловська Є.А. Суфіксальна підсистема сучасної української літературної мови: Будова та реалізація. – К., 1999. – 297 с.
 23. Клименко Н.Ф. Афіксальне словотворення // Українська мова: Енциклопедія / Редкол.: В.М. Русанівський, О.О.Тараненко (співголови) та ін. – 3-є вид., зі змінами і доп. – К.: Укр. енцикл. ім. М.П.Бажана, 2007. – С. 38.
 24. Клименко Н.Ф. Система афіксального словотворення сучасної української мови. – К.: Наук. думка, 1973. – 187 с.
 25. Клименко Н.Ф. Словотвір // Українська мова: Енциклопедія / Редкол.: В.М. Русанівський, О.О.Тараненко О.О. (співголови) та ін. – 3-є вид., зі змінами і доп. – К.: Укр. енцикл. ім. М.П.Бажана, 2007. – С. 641.
 26. Клименко Н.Ф. Словотворення // Там само. – С. 646–648.
 27. Клименко Н.Ф. Словотвірний тип // Там само. – С. 645–646.
 28. Ковалик І.І. Вчення про словотвір. – Львів, 1958. – 79 с.
 29. Ковалик І.І. Іменниковий словотвір у говірці села Бітлі на Львівщині // Українська діалектна морфологія. – К., 1969. – С. 57–62.
 30. Ковалик І. І. Питання слов'янського іменникового словотвору. – Львів, 1958. – 151 с.
 31. Ковалик І.І. Словотвір і лінгвогеографія // Праці Х Республіканської діалектологічної наради. – К., 1961. – С. 26–35.
 32. Кубрякова Е.С. Слообразование // Лингвистический энциклопедический словарь / Гл. ред. В.Н. Ярцева. – М.: Сов. энциклопедия, 1990. – С. 467–469 с.
 33. Лукьянюк К.М. Суффиксальное словообразование в буковинских говорах (прямая суффиксация): Автореф. дис. ... канд. филол. наук. – Черновцы, 1966. – 23 с.
 34. Мельничук О.С. Синхронія і діахронія // Українська мова: Енциклопедія / Редкол.: В. М. Русанівський, О.О. Тараненко (співголови) та ін. – 3-є вид., зі змінами і доп. – К.: Укр. енцикл. ім. М.П.Бажана, 2007. – С. 619–620.
 35. Моисеев А.И. Основные вопросы словообразования в современном русском литературном языке. – Ленинград, 1987. – 208 с.
 36. Невідомська Л. Основні дериватологічні поняття в інтерпретації професора І.Ковалика // Актуальні проблеми словотвору української мови: матеріали наукових читань, присвячених пам'яті професора Івана Ковалика. – Тернопіль, 1993. – С. 15–17.

37. Нимчук В.В. Словообразование именных частей речи в закарпатских верхнеприборжавских говорах: Автореф. дис. ... канд. филол. наук. – К., 1962. – 18 с.
38. Нікітіна Ф.О. Деякі спільні риси слов'янського словотвору // Мовознавство. – 1983. – № 2. – С. 58–65.
39. Нимчук В.В. До питання про афіксальний словотвір // Мовознавство. – 1984. – № 6. – С. 26–32.
40. Нимчук В.В. Спостереження над словотвором іменника в говірці села Довге Іршавського району (суфіксація) // Наукові записки Ужгородського університету: Діалектологічний збірник. – 1955. – Т. 14. – С. 169–192.
41. Павленко Н.А. Развитие белорусского субстантивного словообразования (фемининативы XIX – XX вв.): Автореф. дис. ... докт. филол. наук. – Минск, 1979. – 38 с.
42. Паўленка М. А. Нарысы па беларускаму словаўтварэнню. Жаночыя асабовыя намінацыі ў старабеларускай мове. – Мінск, Выд-ва БДУ. – 1978. – 136 с.
43. Пагиря И.Д. Из словообразования имен существительных в говорах западной Мукачевщины // Совещание по Общесловянскому лингвистическому атласу: Тез. докл. – Воронеж, 1974. – С. 140–142.
44. Панько Т. Традиції української мовознавчої думки в працях І.Ковалика // Актуальні проблеми словотвору української мови: матеріали наукових читань, присвячених пам'яті професора Івана Ковалика. – Тернопіль, 1993. – С. 1–4.
45. Покальчук В.Ф. Спостереження над суфіксальним творенням іменників у надсянських говірках на Волині // Українська діалектна морфологія. – К., 1969. – С. 52–57.
46. Програма для збирання матеріалів до Діалектичного атласа української мови. – 2-е вид. – К., 1949 – 117 с.
47. Програма для збирання матеріалів до Діалектологічного атласа українських говорів Закарпатської області УРСР. – Ужгород, 1960. – 88 с.
48. Потєбня А.А. Именные суффиксы // Мовознавство. – 1971. – № 6. – С. 43–51.
49. Сикорская З.С. Суффиксальное словообразование имен существительных в украинских говорах юго-восточного языкового пограничья (междуречье Айдара и Калитвы): Автореф. дис. ... канд. филол. наук. – К., 1972. – 29 с.
50. Сікорська З.С., Шарпило Б.А. Деякі закономірні риси системи словотворення іменників в українських говорах південно-східного мовного пограниччя // Мовознавство. – 1970. – № 3. – С. 51–59.
51. Словотвір сучасної української літературної мови // Відп. ред. М.А.Жовтобрюх. – К.: Наук. думка, 1973. – 406 с.
52. Словотвірна семантика східнослов'янських мов / Відп. редактор М. А. Жовтобрюх. – К., Наук. думка, 1983. – 203 с.
53. Суффиксальное словообразование существительных в восточнославянских языках XV – XVII вв. – М.: Наука, 1974. – с. 225.
54. Сцяцько П.У. Беларускае народнае словаўтварэнне: Афіксальныя назоўнікі. – Мінск, 1977. – 320 с.
55. Фекета И.И. Названия женщины по роду деятельности и профессии в украинских говорах Закарпаття // Совещание по Общесловянскому лингвистическому атласу: Тез. докл. – Воронеж, 1974. – С. 163–165.
56. Шило Г.Ф. Словотвір іменників у говорах басейну верхнього Дністра і верхньої Прип'яті // Питання словотвору східнослов'янських мов: Матер. міжв. респ. наук. конф. – К., 1969. – С. 66–67.
57. Шумицька Г. В. Словотвір апелятивних іменників у північнолемківських говірках української мови: Автореф. дис. ... канд. філол. наук. – Ужгород, 2010. – 19 с.
58. Яропуд Л.Г. Словообразовательная система суффиксальных существительных в западноподольском говоре (носитель процессуального и предметного признака; носитель признака): Автореф. дис. ...канд. филол. наук. – К., 1988. – 23 с.

Фанта Олеся Василівна – аспірантка кафедри української мови УжНУ.